

bilo to res, bi bil takšen zalet iz tako davne preteklosti, ki je že po vsem svetu varno spravljena med trdo vezane platnice Zgodovine, docela jalov: naša pot, za kakršnokoli se že bomo odločili, gre samo od TU in ZDAJ naprej. Sleherno vračanje v preteklost, če je kaj več kot sprehod ali strokovna ekspedicija, je pogubno. To pogubno nevarnost lahko izkustveno ali videnjsko uzrejo, bolj in prej kot kdorkoli drug, prav pisatelji. Kot se je že doslej dogajalo v naši nelahki nacionalni zgodovini. Na vprašanje v naslovu te ankete odgovarjam torej afirmativno: Pisatelji smo slovenstvu še zmerom potrebni.

Ljubljana, 6.9.1990

Tone
Pavček

Dragi Čiro!

Morda se boš jezil, morda boš razumel: vprašanja, ki si jih butnil vame, so težka in pomembna. Ne znam ali ne morem odgovoriti, kot bi rad in kot bi bilo treba. Najpoprej kajpak iz sebe, iz svojega drsenja v človeško usodo, iz vsega k nič, iz upanja v strah in v zbotanje, v reševanje z besedo in s pesmijo in s poskusi živetja v družbi, javno, z delovanjem. Vse to se mi zdaj prikazuje kot do kraja nepopolno in nekoristno. Nič ne spremeniš, nič ne opraviš in ne napraviš – utvaro sanjaš kakor nekoč v mladosti. Celo več: ko še svojemu bližnjemu, svojemu najbližjemu, ki ga imaš rad, tako pogosto storiš krivico, hudo, napak, kako se bi v večjem okviru, v tem narodno družinem delal krivic in sejal rane, ne da bi hotel kajpak, med ljudi. Dobrega pa je tako in tako malo in še to malo ali nič ne šteje.

Potem se mi prikazuje kakor neresnica staro geslo o slovenskih pisateljih politikih, ki so pisali tudi politične programe. Morda res, a kaj je to pomenilo? Kaj sta zato katerikoli verz ali zgodba lepša, boljša, in ali je kaj od teh političnih programov ostalo, obveljalo? Bevk je mučil muko in tlačnil slovenstvu s knjigami, pa mu bodo zdaj zdaj rekli, da je podpiral boljševe, ko se je odločil za partizansko stran, za njegovo pisanje pa je to sploh nevažno. Majcen je imel težave z nami zaradi politike (in še toliko drugih), njegovi verzi pa se bodo prebili le kolikor je v njih prave pesniške moči itd. itd. Sedanjega mešetarnenja, preobračanja, sedanjih lahkotnih poskusov s slovensko resničnostjo ne razumem prav, strah me je improvizacij v imenu naroda in z narodom in tako pravzaprav čakam in se ježim kot maček pred nevarnostjo. Morda se bom razgledal in bom razbral koordinate teh obračanj, a vračal se v to godljo zagotovo ne bom. Morda bom kaj rekel, ko bo čas, ko mi bo vse te sprijene hinavščine preveč. A zdaj imam nekaj grenkega v ustih: nisem se martral z besedo in s srcem zoper enoumje doma in na Balkanu, da bi zdaj zazidavali pogled z novimi posvečenimi zidovi. To šolo sem dal enkrat že skozi in ne grem se več. In kakor sem že rekel: usodna vprašanja so to za posameznike in za narod, da bi lahko improviziral odgovore in se igral z usodo. Zato – ne zameri. Če bom imel pesmi, jih pošljem. Hvala. Imej se dobro.

Seča, 10. 9. 1990

Tvoj Tone